

Przepisy karne w polskim prawie łowieckim od roku 1927 do dziś

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest prześledzenie ewolucji przepisów karnych w polskim prawie łowieckim od rozporządzenia (z mocą ustawy) Prezydenta Rzeczypospolitej z 1927 r. o prawie łowieckim, poprzez dekret z 1952 r. o prawie łowieckim, ustawę z 1959 r. o hodowli, ochronie zwierząt łownych i prawie łowieckim, do obowiązującej ustawy z 1995 r. – Prawo łowieckie i jej kolejnych nowelizacji. Przegląd uwzględnia także przepisy trzech polskich Kodeksów karnych z lat 1932, 1969 i 1997 oraz Kodeksu wykroczeń z 1971 r. Przeprowadzona analiza ma nie tylko walor poznawczy, lecz także przez sięgnięcie do wykładni historycznej może przyczynić się do prawidłowego rozwiązania kilku istotnych problemów praktycznych, które pojawiają się na tle obowiązującego stanu prawnego.

Słowa kluczowe

Łowiectwo, prawo łowieckie, polowanie, kłusownictwo, penalizacja, przekroczenie, wykroczenie, przestępstwo.

1. Wprowadzenie

Tradycje polskiego pisanego prawa łowieckiego sięgają średniowiecza. Regulacje o charakterze penalnym zawsze miały w nim miejsce znaczące, wraz ze znaną tamtym przepisom karą śmierci za kłusownictwo, nigdy wszakże niewykonaną. Objaśnianie tych fenomenów pozostawiam historykom, pomijam także czasy zaborów i analizę ograniczam do czterech aktów prawnych rangi ustawy, wytyczających historię nowoczesnego polskiego prawa łowieckiego:

- 1) rozporządzenia Prezydenta z 1927 r. o prawie łowieckim²,
- 2) dekretu z 1952 r. o prawie łowieckim³,

¹ Prof. dr hab. Wojciech Radecki, emerytowany profesor zwyczajny Instytutu Nauk Prawnych PAN, ORCID: 0000-0002-9755-9235.

² Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 3 grudnia 1927 r. o prawie łowieckim (Dz. U. Nr 110, poz. 934), powoływane w skrócie jako „rozporządzenie”.

- 3) ustawy łowieckiej z 1959 r.⁴,
- 4) obowiązującej ustawy z 1995 r. – Prawo łowieckie⁵.

Przed przystąpieniem do analizy przepisów karnych – przez które rozumieć zarówno przepisy o przestępstwach, jak i przepisy o wykroczeniach – należy zwrócić uwagę na zasadniczą różnicę koncepcyjną między przedwojennym rozporządzeniem z jednej strony a trzema powojennymi aktami z drugiej. Podstawowym założeniem rozporządzenia było, że polowanie jest związane z własnością gruntu i należy do właściciela gruntu (art. 4 ust. 1). Właściciel polowania mógł użytkować je samodzielnie, jeżeli obszar gruntu, na którym miał polowanie, był nie mniejszy od 100 ha ciągłej powierzchni. Obszar taki po zarejestrowaniu stanowił obwód łowiecki własny (art. 6 ust. 1). Jeżeli obszar polowania nie stanowił obwodu własnego, właściciel polowania mógł go użytkować jedynie łącznie z innymi właścicielami w ramach obwodu łowieckiego wspólnego (art. 7 ust. 1), przy czym właściciele gruntów objętych wspólnym obwodem łowieckim stanowili spółkę łowiecką posiadającą osobowość prawną (art. 14 ust. 1), a spółka łowiecka mogła użytkować polowanie w obwodzie łowieckim wspólnym jedynie przez wypuszczenie obwodu w dzierżawę (art. 20 ust. 1).

Po II wojnie światowej nastąpiła w istocie nacjonalizacja polowania. Zwierzyna w stanie wolnym została uznana za własność państwa (wyraźnie w art. 2 ustawy i art. 2 Prawa łowieckiego, z podkreśleniem jej charakteru jako dobra ogólnonarodowego). Prawo polowania zostało przejęte przez państwo⁶, które umożliwia wykonywanie polowania jedynie członkom Polskiego Związku Łowieckiego, zrzeszonym co do zasady w kołach łowieckich, przy spełnieniu określonych prawem warunków.

Ta różnica koncepcyjna rzutuje na kształt przepisów karnych, które we wszystkich aktach łowieckich odgrywały rolę znaczącą. Dla rozumienia i właściwego stosowania przepisów karnych istotne są dwa pojęcia: polowania i kłusownictwa. Pojęcie polowania zostało zdefiniowane już w art. 2 rozporządzenia jako przywłaszczanie zwierzyny oraz jej części użytecznych i płodów, tropienie, ściganie, łowienie zwierzyny, strzelanie do niej i inne czynności podobne, zmierzające do jej przywłaszczenia. Pojęcie to było stopniowo doprecyzowywane w kolejnych aktach łowiec-

³ Dekret z dnia 29 października 1952 r. o prawie łowieckim (Dz. U. Nr 44, poz. 300), powoływany w skrócie jako „dekret”.

⁴ Ustawa z dnia 17 czerwca 1959 r. o hodowli, ochronie zwierząt łownych i prawie łowieckim (tekst jedn. Dz. U. z 1973 r., Nr 33, poz. 197), powoływana w skrócie jako „ustawa”.

⁵ Ustawa z dnia 13 października 1995 r. – Prawo łowieckie (tekst pierwotny Dz. U. z 1995 r., Nr 147, poz. 713, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1082), powoływana w skrócie jako „Prawo łowieckie”.

⁶ W. Daniłowicz, *Prawo polowania*, Warszawa 2018, s. 279–280.

kich, przy czym szczególne znaczenie ma zaakcentowanie w art. 4 pkt 2 Prawa łowieckiego, że strzelanie następuje z myśliwskiej broni palnej, a łowienie następuje sposobami dozwolonymi. Pojęcie kłusownictwa zostało zdefiniowane dopiero w art. 4 ust. 2 Prawa łowieckiego jako działanie zmierzające do wejścia w posiadanie zwierzyny w sposób niebędący polowaniem albo z naruszeniem warunków dopuszczalności polowania, ale i wcześniej było mniej więcej tak samo rozumiane. W świetle definicji z art. 4 ust. 2 Prawa łowieckiego da się wyróżnić dwie postacie kłusownictwa: „zwykłe” oznaczające polowanie z naruszeniem warunków dopuszczalności polowania, w szczególności bez uprawnień do wykonywania polowania bądź z naruszeniem innych warunków, oraz „kwalifikowane” oznaczające wchodzenie w posiadanie zwierzyny za pomocą niedozwolonych środków i sposobów niebędących polowaniem. Mając te dystynkcje pojęciowe na uwadze, przejdę do penalizacji w łowiectwie, przez którą rozumieję ujęcie naruszeń prawa łowieckiego w postaci sformalizowanego zespołu znamion i uznanie takich naruszeń za czyny zabronione pod groźbą kary jako „przekroczenia” (w przedwojennym rozporządzeniu) bądź „wykroczenia lub przestępstwa” (w trzech aktach powojennych).

2. Przepisy karne w czterech aktach łowieckich i kodeksach

Wszystkie cztery analizowane akty łowieckie zawierały wyodrębnione rozdziały poświęcone przepisom karnym.

Przedwojenne rozporządzenie z 1927 r. o prawie łowieckim zawierało rozdział VI „Postanowienia karne” złożony z art. 75–88, przy czym art. 75–80 typizowały czyny zabronione pod groźbą kary nazwane wówczas „przekroczeniami”. Układ owego rozdziału był taki, że art. 75–80 określały znamiona przekroczeń, kolejny art. 81 stanowił, że jeżeli któregoś z przekroczeń dopuścili się nieletni do lat 14, to grzywną do 50 zł karani będą rodzice lub opiekunowie „za niedozór”, przepisy art. 82–85 zawierały regulacje o charakterze materialnym dotyczące kar zastępczych, przepadku, odszkodowań, wreszcie art. 86–88 to regulacje o charakterze proceduralnym, przekazujące orzekanie w sprawach o przekroczenia starostom, z wyjątkiem przekroczeń z art. 78 (zabronione rozporządzeniem polowanie na żubra, samicę łosia, bobra lub kozicę), które podlegały właściwości sądów powiatowych (pokoju).

Po pięciu latach nastąpiła pierwsza kodyfikacja prawa karnego trzema rozporządzeniami (z mocą ustawy) Prezydenta: Kodeks karny⁷, Prawo

⁷ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 60, poz. 571).

o wykroczeniach⁸, Przepisy wprowadzające⁹. Dla łowiectwa kodyfikacja miała znaczenie podwójne:

Po pierwsze, w rozdziale XXXIX „Przestępstwa przeciwko mieniu” został zamieszczony art. 270 w brzmieniu: „Art. 270. § 1. Kto narusza cudze prawo polowania lub rybołówstwa, podlega karze aresztu do roku lub grzywny. § 2. Jeżeli sprawca działa zawodowo, podlega karze więzienia do lat 2”.

W ten sposób przestępstwo kłusownictwa łowieckiego (połączone w jednym przepisie z kłusownictwem rybackim) stało się przestępstwem kodeksowym. Warto przy tym zauważyć, że przedmiotem ochrony nie była zwierzyna ani ryby, lecz cudze prawo (polowania lub rybołówstwa), którego naruszenie było zagrożone dość łagodną karą z § 270 § 1 k.k. z 1932 r. Dopiero zawodowość działania sprawcy tworzyła typ kwalifikowany z art. 270 § 2 k.k. z 1932 r., zagrożony wprawdzie karą surowszą, ale i tak znacznie łagodniejszą w porównaniu choćby z art. 257 § 1 k.k. z 1932 r., który za przestępstwo kradzieży przewidywał karę więzienia do lat 5. Wyjaśnię do razu, że kłusownictwo łowieckie było przestępstwem kodeksowym do roku 1959 r., kiedy ustawa łowiecka pozostawiła w art. 270 k.k. z 1932 r. jedynie naruszenie cudzego prawa rybołówstwa, a kłusownictwo łowieckie stało się przestępstwem pozakodeksowym w odmiennie ujętym art. 55 ustawy łowieckiej.

Po drugie, kodyfikacja z 1932 r. wprowadziła jasny podział czynów zabronionych pod groźbą kary na przestępstwa i wykroczenia. Podstawowym kryterium podziału była górna granica grożącej kary: za wykroczenie mogła grozić co najwyżej kara aresztu do 3 miesięcy lub grzywny do 3000 zł albo obie te kary łącznie. Po II wojnie światowej owa górna granica kary grzywny za wykroczenie została określona najpierw w wysokości 4500 zł, potem 5000 zł, jeśli zaś chodzi o areszt za wykroczenia, to dopiero w 1998 r. jego górna granica została obniżona do 30 dni. Czyny zagrożone karą surowszą były i co do zasady do dziś pozostały przestępstwami.

Pierwszy powojenny dekret z 1952 r. o prawie łowieckim zawierał rozdział IX „Przepisy karne”, złożony z art. 31–38, spośród których art. 31–33 typizował wykroczenia łowieckie: w art. 31 – sześć typów zagrożonych grzywną do 500 zł, w art. 32 – cztery typy zagrożone grzywną do 2000 zł lub aresztem do 3 miesięcy, w art. 33 – pięć typów zagrożonych grzywną do 3000 zł lub aresztem do 3 miesięcy. Kolejny art. 34 przewidywał fakultatywny przypadek broni i narzędzi, za pomocą których pozyskano zwie-

⁸ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Prawo o wykroczeniach (Dz. U. Nr 60, poz. 572).

⁹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny i Prawo o wykroczeniach (Dz. U. Nr 60, poz. 573).

rzynę wykroczeniem z art. 33. Jedyne przepisy typizujące przestępstwo to art. 35 (wprowadzenie do obrotu zwierzyny łownej ubitej z naruszeniem zasad obrotu tą zwierzyną) z sankcją aresztu do roku lub grzywny do 3000 zł lub obu tych kar łącznie i z możliwością orzeczenia przepadku ubitej zwierzyny. Kolejny art. 37 dotyczył odszkodowań przysługujących dzierżawcy lub zarządcy obwodu łowieckiego, a ostatni art. 38 poddawał orzecznictwo w sprawach o czyny wymienione w art. 31, 32 i 33 trybowi postępowania karno-administracyjnego.

Po wejściu w życie dekretu, który zasadniczo zmienił koncepcję polskiego prawa łowieckiego, pojawił się problem dalszego obowiązywania art. 270 k.k. z 1932 r. operującego pojęciem „naruszenia cudzego prawa polowania” (i rybołówstwa), czyli pojęciem zasadniczo obcym nowej koncepcji prawa łowieckiego. Problem ten rozstrzygnął Sąd Najwyższy w uchwale podjętej w składzie całej Izby Karnej, w której orzekł, że przepis ten pozostał w mocy, a podmiotem, którego prawo polowania zostaje naruszone, jest w nowych realiach ustrojowych koło łowieckie¹⁰.

Ten stan prawny utrzymał się zaledwie siedem lat, po których weszła w życie ustawa łowiecka z 1959 r. Ustawa ta zawierała rozdział IX „Przepisy karne” złożony z art. 51–57, spośród których: art. 51 typizował dwa wykroczenia zagrożone grzywną do 2000 zł, art. 52 siedem wykroczeń zagrożonych grzywną do 5000 zł, art. 53 był odpowiednikiem art. 35 dekretu (naruszenie zasad obrotu zwierzyną) z sankcją najpierw aresztu do roku lub grzywny do 6000 zł albo oboma łącznie, potem pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny z możliwością orzeczenia przepadku na podstawie art. 54, najpoważniejsze wykroczenia spośród przewidzianych w art. 32 i 33 dekretu zostały przekwalifikowane w przestępstwa w złożonym z dziewięciu punktów art. 55 z sankcją najpierw aresztu do lat 3 i grzywny albo więzienia do lat 3 i grzywny, potem już tylko pozbawienia wolności do lat 3 i obowiązkowym (a nie jak w dekrecie fakultatywnym) przepadkiem obejmującym w myśl art. 56 broń, narzędzia i psy, przy użyciu których zostało dokonane przestępstwo z art. 55. Ostatni art. 57 regulował odszkodowania za zwierzynę bezprawnie pozyskaną. Jak już wspomniałem, ustawa zredukowała penalizację z art. 270 k.k. z 1932 r. do naruszania cudzego prawa rybołówstwa.

W okresie obowiązywania ustawy łowieckiej nastąpiła druga kodyfikacja prawa karnego w postaci Kodeksu karnego z 1969 r.¹¹ oraz nadal

¹⁰ Uchwała SN z dnia 30 grudnia 1957 r., sygn. I KO 45/56, OSN 1958, z. II, poz. 15.

¹¹ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 13, poz. 94).

z wieloma zmianami obowiązującego Kodeksu wykroczeń z 1971 r.¹² Dla przestępstw i wykroczeń łowieckich kodyfikacja miała takie znaczenie, że przesądziła, że przy orzekaniu za przestępstwa łowieckie stosuje się przepisy części ogólnej k.k. z 1969 r., jeżeli ustawa łowiecka nie zawiera przepisów odmiennych, a przy orzekaniu za wykroczenia łowieckie stosuje się przepisy części ogólnej k.w., jeżeli ustawa łowiecka nie zawiera przepisów odmiennych. Zaznaczę od razu, że wykroczenia łowieckie podlegały kognicji kolegów do spraw wykroczeń (jeżeli sprawa nie została załatwiona w postępowaniu mandatowym) i to rozwiązanie proceduralne utrzymało się do 2001 r., kiedy orzekanie w sprawach o wszelkie wykroczenia, w tym łowieckie, przeszło do wyłącznej właściwości sądów powszechnych (z pozostawieniem możliwości załatwienia sprawy w postępowaniu mandatowym). Dla porządku dodam, że wejście w życie k.k. z 1969 r. oznaczało uchylenie k.k. z 1932 r., a nowy kodeks nie przejął typizacji znanej w art. 270 poprzedniego kodeksu.

Ustawa łowiecka obowiązywała do 16 lutego 1996 r., następnego dnia weszło w życie obowiązujące Prawo łowieckie z 1995 r. Zawierało ono i nadal zawiera rozdział 10 „Przepisy karne” złożony z art. 51–54. W brzmieniu pierwotnym art. 51 ust. 1 typizował pięć wykroczeń zagrożonych wyłącznie grzywną (do 5000 zł), a przepis proceduralny art. 51 ust. 2 poddawał orzekanie o wykroczenia z ust. 1 regułom postępowania w sprawach o wykroczenia, art. 52 pięć przestępstw zagrożonych alternatywnie grzywną, ograniczeniem wolności albo pozbawieniem wolności do roku, art. 53 sześć najpoważniejszych przestępstw zagrożonych pozbawieniem wolności do lat 5 (a nie do lat 3, jak było w ustawie łowieckiej). Ostatni art. 54 umożliwia (ale odmiennie niż w ustawie łowieckiej już nie nakazuje) w razie skazania za przestępstwa z art. 52 i art. 53 orzeczenie przepadku broni, pojazdów, narzędzi i psów, przy użyciu których zostało dokonane przestępstwo, a także przepadku trofeów, tusz zwierzyny i ich części.

W ciągu 27-letniego okresu obowiązywania Prawa łowieckiego przepisy art. 51–53 zmieniały się kilkakrotnie, liczba wykroczeń z art. 51 ust. 1 zwiększyła się do ośmiu, liczba przestępstw z art. 52 do dziewięciu, liczba przestępstw z art. 53 do siedmiu. Sankcje karne nie uległy zmianie, nie zmienił się też art. 54, pozostała w mocy regulacja procesowa z art. 51 ust. 2.

W okresie obowiązywania Prawa łowieckiego nastąpiła trzecia kodyfikacja prawa karnego. Znaczenie Kodeksu karnego z 1997 r.¹³ sprowadza

¹² Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst pierwotny Dz. U. z 1971 r., Nr 12, poz. 114, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 2151).

¹³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst pierwotny Dz. U. z 1997 r., Nr 88, poz. 553, tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1138).

się do zmienionego ujęcia reguły zawartej już w poprzednim kodeksie, że przepisy części ogólnej k.k. stosuje się do innych ustaw przewidujących odpowiedzialność karną (a więc także do art. 52 i 53 Prawa łowieckiego), chyba że ustawy te wyraźnie wyłączają ich stosowanie. Dla porządku dodam, że także trzecia kodyfikacja nie przywróciła normy znanej w art. 270 k.k. z 1932 r., co oznacza, że przestępstwa kłusownictwa łowieckiego i rybackiego pozostały przestępstwami pozakodeksowymi.

Kończąc te uwagi o prawie karnym w łowiectwie, zaznaczę od razu, że poza przepisami o przestępstwach i wykroczeniach zawartych w samych aktach łowieckich, istotne znaczenie mogą mieć zarówno przepisy obu kodeksów: karnego i wykroczeń, jak i przepisy karne zamieszczone w ustawie o ochronie przyrody¹⁴ i ustawie o ochronie zwierząt¹⁵ z tego oczywistego powodu, że także zwierzę łowne jest elementem świata przyrody żywej w rozumieniu pierwszej i zwierzęciem w rozumieniu drugiej.

Przejdę do zasadniczej części mego opracowania: prześledzenia ewolucji przepisów karnych w kolejnych aktach łowieckich.

3. Typy przekroczeń w rozporządzeniu z 1927 r. i ich przemiany

Spoglądając na przepisy art. 75–80 przedwojennego rozporządzenia o prawie łowieckim stwierdzamy, że prawodawca wyodrębnił następujące typy przekroczeń łowieckich:

Nieokazanie karty łowieckiej na żądanie osoby mającej nadzór nad przestrzeganiem przepisów o polowaniu – art. 75 pkt 1 z sankcją grzywny do 50 zł.

Ten typ nie został powtórzony w żadnym z powojennych aktów łowieckich, ale jakichś śladów tamtej regulacji można dopatrzeć się w wykroczeniu z art. 65 § 2 k.w. polegającym na odmowie wylegitymowania się na żądanie podmiotu uprawnionego do legitymowania, a w łowiectwie jest nim nie tylko policjant, lecz także strażnik Państwowej Straży Łowieckiej. Wprawdzie w przepisie kodeksowym chodzi o tożsamość, obywatelstwo, zawód, miejsce zamieszkania lub zatrudnienia, ale ślad tamtej regulacji jest.

Polowanie w odległości mniejszej niż 100 m od cudzych zabudowań mieszkalnych lub polowanie podczas nabożeństwa w niedzielę lub uroczyste święto w odległości mniejszej od 2 km od świątyni lub na cmentarzu – art. 75 pkt 2 z sankcją grzywny do 50 zł.

Ten typ okazał się niezwykle żywotny, bo w zmienionej postaci został powtórzony w trzech powojennych aktach łowieckich. W dekrete strze-

¹⁴ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2023 r., poz. 1336).

¹⁵ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003 r., poz. 1580).

lanie do zwierzyny w odległości mniejszej niż 500 m od miejsca zebrań publicznych lub w odległości mniejszej niż 100 m od cudzych zabudowań mieszkalnych było wykroczeniem z art. 31 pkt 2 z sankcją grzywny do 500 zł. W ustawie taki czyn był wykroczeniem z art. 51 pkt 1 z sankcją grzywny do 2000 zł, a w porównaniu z dekretem dodano, że jeśli chodzi o miejsca zebrań publicznych, to czyn był wykroczeniem jedynie „w czasie ich trwania”, a jeśli chodzi o zabudowania mieszkalne, to usunięto wzmiankę, że mają one być „cudze”. W art. 51 ust. 1 pkt 1 Prawa łowieckiego ustawodawca powtórzył dyspozycję art. 51 pkt 1 ustawy, podnosząc grzywnę do 5000 zł, a podczas jednej z nowelizacji zwiększył odległość od zabudowań mieszkalnych do minimum 150 m i tak już zostało. W żadnym z kolejnych aktów łowieckich nie pojawiała się wzmianka o polowaniu na cmentarzu, ale mając na uwadze to, że cmentarze nie wchodzą w skład obwodów łowieckich, a poza obwodem łowieckim nikt nie ma uprawnień do polowania, polowanie na cmentarzu było i jest po prostu kłusownictwem, a zatem wykroczeniem z art. 33 pkt 3 dekretu, a przestępstwem z art. 55 pkt 7 ustawy bądź z art. 53 pkt 4 Prawa łowieckiego.

Bezprawne chodzenie po cudzych gruntach ze strzelbą lub innymi narzędziami do łowienia zwierzyny – art. 75 pkt 3 z sankcją grzywny do 50 zł.

Ten typ nie został powtórzony w żadnym powojennym akcie łowieckim, ale jakichś śladów tej regulacji można dopatrzeć się w art. 151 § 1 k.w. uznającym za wykroczenie m.in. wejście do cudzego (niebędącego własnością Skarbu Państwa) lasu opatrzonego napisem zabraniającym wstępu czy też w art. 157 § 1 k.k., według którego wykroczenie popełnia, kto wbrew żądaniu osoby uprawnionej nie opuszcza lasu, pola, ogrodu, pastwiska, łąki lub grobli.

Polowanie bez uzyskania karty łowieckiej – art. 76 pkt 1 z sankcją grzywny do 200 zł lub aresztu do 4 tygodni albo obu tych kar łącznie, a jeżeli sprawca popełniał to przekroczenie zawodowo, to w myśl art. 77 pkt 4 podlegał karze grzywny do 500 zł i aresztu do 6 tygodni.

Także ten przepis nie został powtórzony w żadnym powojennym akcie łowieckim, ale jeśli zważyć, że posiadanie karty łowieckiej było warunkiem legalności polowania, to kontynuacji tego przepisu można dopatrzeć się w penalizacji polowania bez uprawnień do wykonywania polowania: najpierw wykroczenie z art. 33 pkt 3 dekretu z sankcją grzywny do 3000 zł lub aresztu, potem przestępstwo z art. 55 pkt 7 ustawy z sankcją pozbawienia wolności do lat 3, wreszcie przestępstwo z art. 53 pkt 4 Prawa łowieckiego z sankcją pozbawienia wolności do lat 5.

Polowanie na gruntach niestanowiących obwodu łowieckiego – art. 76 pkt 2 z sankcją grzywny do 200 zł lub aresztu do 4 tygodni albo obu tych kar łącznie.

Jeśli zważyć, że według trzech powojennych aktów łowieckich polowanie może być wykonywane tylko w obwodzie łowieckim, odpowiednikami tego przepisu są kolejno: art. 33 pkt 4 dekretu, art. 55 pkt 7 ustawy i art. 53 pkt 4 Prawa łowieckiego.

Polowanie w cudzym obwodzie łowieckim bez zgody osoby uprawnionej do polowania – art. 76 pkt 3 z sankcją grzywny do 200 zł lub aresztu do 4 tygodni albo obu tych kar łącznie, a jeżeli sprawca popełniał to przekroczenie zawodowo, to w myśl art. 77 pkt 4 podlegał karze grzywny do 500 zł i aresztu do 6 tygodni.

W okresie obowiązywania ustawy łowieckiej Sąd Najwyższy uznał, że polowanie w cudzym obwodzie łowieckim jest przestępstwem kłusownictwa¹⁶. Kierując się tą myślą, za odpowiednik art. 75 pkt 3 rozporządzenia należy uznać kolejno: art. 33 pkt 4 dekretu, art. 55 pkt 7 ustawy i art. 53 pkt 4 Prawa łowieckiego.

Wydanie pisemnego zezwolenia na polowanie w swoim obwodzie wbrew zasadzie, że na każde pozwolenie ma przypadać co najmniej 50 ha powierzchni obwodu – art. 76 pkt 4 z sankcją grzywny do 200 zł lub aresztu do 4 tygodni albo obu tych kar łącznie.

Ze względu na zmianę koncepcji samego prawa łowieckiego powtórzenie tego przepisu w powojennych aktach łowieckich byłoby bezprzedmiotowe.

Polowanie w czasie między zachodem a wschodem słońca wbrew postanowieniom art. 47 rozporządzenia, czyli z wyjątkiem polowania na słonki w czasie ciągów, na głuszce i cietrzewie w czasie toku, na łosie i jelenie na rykowisku, na kaczki na złotach i przelotach oraz na dziki, wilki, lisy i wydry na czatach – art. 76 pkt 4 z sankcją grzywny do 200 zł lub aresztu do 4 tygodni albo obu tych kar łącznie.

Ten przepis został w zmienionej postaci powtórzony w dekreście i ustawie. I tak wykroczenie z art. 31 pkt 4 dekretu popełniał, kto polował w czasie między zachodem a wschodem słońca na inną zwierzynę niż: jelenie w okresie rykowiska, daniela w okresie bekowiska, sarny, wilki, lisy, borsuki, wydry i króliki oraz głuszce i cietrzewie w czasie toków oraz słonki w czasie ciągów, jak również kaczki na złotach i przelotach, za co groziła grzywna do 500 zł. Przestępstwo z art. 55 pkt 4 ustawy popełniał, kto polował w nocy na inną zwierzynę niż: lisy, borsuki oraz słonki w czasie ciągów, na głuszce i cietrzewie w czasie toków, na kaczki i gęsi na złotach i przelotach, za co groziło pozbawienie wolności do lat 3. Z niejasnych powodów ustawodawca takiej regulacji w Prawie łowieckim nie

¹⁶ Wyrok SN z dnia 12 kwietnia 1979 r., sygn. II KR 34/79, OSNPG 1979, nr 11, poz. 163.

powtórzył, co zrodziło istotny problem prawny, który zostanie przedstawiony w moim kolejnym opracowaniu.

Polowanie z chartami lub psami gończymi na obszarze mniejszym niż 2000 ha – art. 76 pkt 6 z sankcją grzywny do 200 zł lub aresztu do 4 tygodni albo obu tych kar łącznie.

W dekrete odpowiednika tego przepisu nie było. Pojawił się natomiast w ustawie, ale jako typizujący przestępstwo polowania z chartami i ich mieszkańcami – art. 55 pkt 5 z sankcją pozbawienia wolności do lat 3. Przepis ten został przejęty przez art. 53 pkt 2 Prawa łowieckiego z podwyższoną w porównaniu z ustawą sankcją pozbawienia wolności do lat 5.

Polowanie na przelotne ptactwo łowne na wybrzeżu morskim na pasie kilometrowej szerokości – art. 76 pkt 7 z sankcją grzywny do 200 zł lub aresztu do 4 tygodni albo obu tych kar łącznie.

Znamiona tego czynu zabronionego zostały powtórzone w trzech powojennych aktach łowieckich, ale w dekrete, który sprecyzował, że chodzi o pas 1000 m od brzegu w głąb morza i 5000 m od brzegu w głąb lądu, było to wykroczenie z art. 31 pkt 3 z sankcją grzywny do 500 zł, w ustawie z rozszerzeniem pierwszej granicy do 3000 m od brzegu w głąb morza – przestępstwem z art. 55 pkt 1 z sankcją pozbawienia wolności do lat 3, w Prawie łowieckim – tak samo jak w ustawie ujętym przestępstwem, ale z sankcją pozbawienia wolności do lat 5.

Podbieranie jaj, wybieranie piskląt lub niszczenie gniazd ptaków niewymienionych w art. 50, tj. innych niż jastrzębie-gołębiarze, krogulce, sroki i wrony – art. 76 pkt 8 z sankcją grzywny do 200 zł lub aresztu do 4 tygodni albo obu tych kar łącznie, a jeżeli sprawca popełnia to przekroczenie zawodowo, to w myśl art. 77 pkt 4 podlegał karze grzywny do 500 zł i aresztu do 6 tygodni.

Także ten typ okazał się żywotny, bo został powtórzony w trzech powojennych aktach łowieckich, we wszystkich jako wykroczenie z doprecyzowaniem, że chodzi o ptaki łowne: z art. 33 pkt 2 dekretu z sankcją grzywny do 3000 zł lub aresztu do 3 miesięcy, w art. 52 pkt 2 ustawy z sankcją grzywny do 5000 zł, w art. 51 ust. 1 pkt 2 Prawa łowieckiego z dodaniem niszczenia lęgówisk i taką samą sankcją grzywny do 5000 zł.

Polowanie na łosie lub jelenie wbrew postanowieniom art. 46, tj. polowanie na łosie byki, a w województwach lwowskim i stanisławowskim na jelenie byki w obwodach łowieckich mniejszych niż 1000 ha – art. 77 pkt 1 z sankcją grzywny do 500 zł i aresztu do 6 tygodni.

Ze względów zrozumiałych przepis ten nie został powtórzony w żadnym z powojennych aktów łowieckich.

Polowanie sposobami niedozwolonymi wbrew postanowieniom rozporządzenia (art. 41 ust. 1), tj. łowienie zwierząt przy pomocy trutek, wnyków, samostrzałów, dołów–ostrokołów, lepu, ziarna rozpuszczonego w spirytusie, żelaz, potrzasków, sideł, pułapek i innych podobnych środków – art. 77 pkt 2 z sankcją grzywny do 500 zł i aresztu do 6 tygodni. Wyjątek wprowadzał art. 41 ust. 2 w odniesieniu do zwierząt wymienionych w art. 50 (wilki, wydry, kuny domowe, tchórze, gronostaje, łasice, króliki, jastrzębie–gołębiarze, krogulce, sroki i wrony) oraz zwierząt uznanych z mocy przepisów prawa rybackiego za szkodliwe dla rybołówstwa – takie zwierzęta wolno było chwycić w żelaza, potrzaski, sidła i pułapki.

Ten przepis odnoszący się do najgroźniejszych postaci „kłusownictwa kwalifikowanego” (nazwanego już nie „polowaniem” jak w rozporządzeniu, lecz „wchodzeniem w posiadanie zwierzyny) został powtórzony w trzech powojennych aktach łowieckich, ale z istotnymi zmianami. I tak wykroczenie z art. 33 pkt 5 dekretu, zagrożone grzywną do 3000 zł lub aresztem do 3 miesięcy popełniał, kto wchodził w posiadanie zwierzyny przy pomocy broni i amunicji wojskowej, granatów, trutek, karmy o środkach odurzających, lepów, wnyków, samostrzałów, dołów, ostrokołów, żelaz, sideł, pułapek, rozkopywania nor i innych sposobów, uznanych za zabronione przez Ministra Leśnictwa. Warto zwrócić uwagę, że jeśli chodzi o „inne sposoby”, to ustawodawca nie przekazał ich oceny stosującym prawo, lecz wskazał, że one muszą być uznane za zabronione aktem wydanym przez ministra. Przepis art. 33 pkt 5 dekretu został powtórzony w art. 55 pkt 8 ustawy, ale już jako przestępstwo z sankcją pozbawienia wolności do lat 3. Do wykazu środków zabronionych z mocy samej ustawy ustawodawca dodał jeszcze sztuczne światło, jeśli zaś chodzi o „inne środki” – zrezygnował z wymieniania ich w akcie wykonawczym, poprzestając na wskazaniu, że mają być „podobne” do wyraźnie opisanych w art. 55 pkt 8. Za odrębne przestępstwo z art. 55 pkt 2 z taką samą sankcją pozbawienia wolności do lat 3 ustawodawca uznał polowanie przy użyciu innej broni niż myśliwska broń palna. Te dwa odrębne typy zostały skomasowane w art. 53 pkt 5 Prawa łowieckiego z sankcją pozbawienia wolności do lat 5. Przestępstwo w tym przepisie przewidziane popełnia, kto wchodzi w posiadanie zwierzyny za pomocą broni i amunicji innej niż myśliwska, środków i materiałów wybuchowych, karmy o właściwościach odurzających, sztucznego światła, lepów, wnyków, żelaz, dołów, samostrzałów lub rozkopywania nor i innych niedozwolonych środków. Należy zwrócić uwagę na te „inne środki”, które według art. 55 pkt 8 ustawy miały być „podobne” do wyraźnie w tym przepisie wymienionych, a według art. 53 pkt 5 Prawa łowieckiego

mają być „niedozwolone”, co rodzi kolejny problem prawny, który zostanie przedstawiony w następnym opracowaniu.

Polowanie w czasie ochronnym wbrew postanowieniom rozporządzenia (art. 49 wyznaczające czasy ochronne dla kilkunastu gatunków zwierząt) – art. 77 pkt 3 z sankcją grzywny do 500 zł i aresztu do 6 tygodni.

Także ten przepis okazał się żywotny i określony mianem „polowania w czasie ochronnym” został powtórzony: w art. 33 pkt 4 dekretu jako wykroczenie z sankcją grzywny do 3000 zł lub aresztu do 3 miesięcy, w art. 55 pkt 6 ustawy jako przestępstwo z sankcją pozbawienia wolności do lat 3 oraz w art. 53 pkt 3 Prawa łowieckiego z sankcją pozbawienia wolności do lat 5.

Polowanie na żubra – art. 78 pkt 1 z sankcją grzywny do 5000 zł i aresztu do 6 miesięcy.

Polowanie na samicę łośia, na bobra lub kozicę – art. 78 pkt 2 z sankcją grzywny do 2500 zł i aresztu do 6 miesięcy.

Polowanie na świstaka – art. 79 pkt 1 z sankcją grzywny do 1000 zł i aresztu do 6 tygodni.

Polowanie na inne zwierzę wymienione w art. 48 – art. 79 pkt 2 z sankcją grzywny do 500 zł i aresztu do 6 tygodni.

Te cztery przestępstwa należy omówić łącznie, wychodząc z art. 48 rozporządzenia, który zabraniał polowania na żubry, bobry, kozice, świstaki, na samice i cielęta: łośia, jelenia, daniela, na sarny–kozy i koźlęta, na niedźwiedzice od niedźwiedziątek, na głuszce–kury, bażanty–kury, czarne bociany oraz w województwach: pomorskim, poznańskim, warszawskim, łódzkim, kieleckim, lubelskim, krakowskim, lwowskim, tarnopolskim i stanisławowskim na cietrzewie–kury. Wszystkie gatunki wymienione w art. 48 były według rozporządzenia gatunkami łownymi, ale z zakazami polowania w tym przepisie sprecyzowanymi. Stopniowo większość z tych gatunków przeszła do kategorii zwierząt chronionych gatunkowo bądź do zwierząt wprowadzone łownych, ale z całorocznym czasem ochronnym (łośie). Ścisłe rozdzielenie ochrony gatunkowej i ochrony łowieckiej spowodowało, że te cztery przepisy nie zostały powtórzone w powojennych aktach łowieckich.

Jedynym śladem art. 79 pkt 2 przedwojennego rozporządzenia był art. 33 pkt 1 dekretu, według którego wykroczenie zagrożone grzywną do 3000 zł lub aresztem do 3 miesięcy popełniał, kto polował na głuszce–kury, cietrzewie–kury i dropie bez wymaganego zezwolenia, co było związane z art. 19 ust. 1, który stanowił, że na głuszce–kury, cietrzewie–kury i dropie wolno polować jedynie po uzyskaniu zezwolenia Ministra Leśnictwa. Kiedy głuszce, cietrzewie i dropie zostały objęte ochroną ga-

tunkową, przepis ten stał się bezprzedmiotowy i nie został powtórzony ani w ustawie, ani w Prawie łowieckim.

Swoistym odpowiednikiem art. 78 i 79 rozporządzenia jest dziś art. 181 § 3 k.k. (i jego nieumyślny odpowiednik w art. 181 § 5 k.k.), który za przestępstwo uznaje niszczenie lub uszkodzenie roślin, zwierząt, grzybów objętych ochroną gatunkową, pod warunkiem spowodowania istotnej szkody przyrodniczej. Od lat bronię poglądu, że bezprawne uśmiercenie ptaka lub ssaka objętego ochroną gatunkową jest zawsze przestępstwem z art. 181 § 3 (lub § 5) k.k. jako wyrządzające istotną szkodę przyrodniczą, bo nie do pomyślenia jest, aby taki czyn, którego przedmiotem jest gołąb grzywacz (zwierzę łowne), było przestępstwem z art. 53 Prawa łowieckiego, a jeżeli przedmiotem jest orzeł (zwierzę chronione gatunkowo) tylko wykroczeniem z art. 131 pkt 14 ustawy o ochronie przyrody¹⁷.

Naruszenie przepisu art. 53 rozporządzenia (tj. zakazu – po upływie 10 dni od rozpoczęcia czasu ochronnego – sprzedawania, kupowania, przewożenia i przenoszenia objętej ochroną zwierzyny i świeżych skór tej zwierzyny, jak również podawanie takiej zwierzyny w jadłodajniach) – art. 80 z sankcją grzywny do 500 zł lub aresztu do 6 tygodni, z obowiązkową konfiskatą na rzecz zakładów dobroczynnych zwierzyny lub świeżych jej skór.

Racją ustanowienia takiego zakazu i odpowiedzialności za jego naruszenie było zwalczanie korzystania z owoców przekroczenia, ponieważ jasne było, że po upływie 10 dni od rozpoczęcia czasu ochronnego zwierzyna sprzedawana, kupowana, przewożona, przenoszona lub podawana w jadłodajniach musiała pochodzić z przekroczenia określonego w art. 77 pkt 3 – polowania w czasie ochronnym. Wprawdzie regulacja ta nie została powtórzona w żadnym z powojennych aktów łowieckich, ale pewnego podobieństwa w odniesieniu do sposobu działania można dostrzec się w art. 35 dekretu typizującym przestępstwo wprowadzania do obrotu zwierzyny łownej ubitej, z sankcją aresztu do roku lub grzywny do 3000 zł albo obu tych kar łącznie. Ta regulacja została powtórzona w art. 53 ustawy typizującym przestępstwo wprowadzania do obrotu zwierzyny żywej lub ubitej albo uzyskanego z niej mięsa i skór, z sankcją pozbawienia wolności do roku, ograniczenia wolności albo grzywny. Trzeba jednak dostrzec, że racja karalności była zupełnie inna niż w przedwojennym rozporządzeniu – chodziło o naruszenie zasad obrotu zwierzyną ubitą w dekrete, a zwierzyną żywą, mięsem lub skórą w ustawie.

W Prawie łowieckim odpowiednikiem art. 35 dekretu i art. 53 ustawy był art. 52 pkt 3, który za przestępstwo zagrożone grzywną, karą ograni-

¹⁷ Co do szerszego uzasadnienia tego stanowiska zob. D. Danecka, W. Radecki, *Prawo łowieckie z komentarzem do wybranych przepisów*, Warszawa 2021, s. 237–238.

czenia wolności albo pozbawienia wolności do roku uznawał w brzmieniu pierwotnym wprowadzanie do obrotu zwierzyny żywej lub mięsa zwierzyny ubitej bez posiadania koncesji. Kiedy koncesja została zastąpiona zezwoleniem, przestępstwem z art. 52 pkt 3 stało się wprowadzanie do obrotu bez zezwolenia, a kiedy i wymóg posiadania zezwolenia został zniesiony, art. 52 pkt 3 stał się normą pustą (pozbawioną desygnatów). Dopiero nowela z 2012 r. nadała przepisowi art. 52 pkt 3 brzmienie dziś obowiązujące. Istotą przestępstwa jest naruszenie zakazu z art. 9 ust. 1 pkt 4 Prawa łowieckiego ujętego w czterech wariantach zakazu: 1) sprzedaży, 2) transportu w celu sprzedaży, 3) przetrzymywania w celu sprzedaży, 4) oferowania do sprzedaży – jeżeli przedmiotem czynu są żywe lub martwe zwierzęta łowne, wszelkie łatwo rozpoznawalne części zwierząt łownych, produkty uzyskane z tych zwierząt, ale z wyjątkiem tych zwierząt łownych, które zostały pozyskane zgodnie z prawem albo nabyte w inny legalny sposób. W istocie chodzi o zwierzęta łowne, ich części lub produkty pozyskane przez kłusownika, nabyte od kłusownika albo pochodzące z nielegalnej hodowli. Tak oto historia zatoczyła koło i dzisiejszą racją art. 52 pkt 3 Prawa łowieckiego jest podobnie jak w międzywojniu – zwalczanie korzystania z owoców czynu zabronionego pod groźbą kary, ale ujętego znacznie szerzej niż wtedy, kiedy penalizacja była ograniczona do korzystania z owoców polowania w czasie ochronnym.

4. Nowe typy wykroczeń w dekrete z 1952 r. i ich przemiany

Pierwszy powojenny dekret o prawie łowieckim, obok kontynuacji niektórych przekroczeń z przedwojennego rozporządzenia, wprowadził odpowiedzialność za siedem typów wykroczeń niemających swoich odpowiedników w rozporządzeniu. Były to: Polowanie na jelenie, daniele, sarny i muflony przez urządzenie czatów, stanowisk i zasadzek w obwodzie łowieckim, w którym wymieniona zwierzyna nie ma ostoi w odległości mniejszej niż 200 m od granicy sąsiedniego obwodu łowieckiego, bez zgody dzierżawcy lub zarządcy tego obwodu – wykroczenie z art. 31 pkt 1 z sankcją grzywny do 500 zł.

Przepis ten w nieco zmienionej postaci został powtórzony w art. 55 pkt 3 ustawy, ale już jako przestępstwo z sankcją pozbawienia wolności do lat 3: polowanie na jelenie, daniele, sarny i muflony w obwodzie łowieckim, w którym wymieniona zwierzyna nie ma swej ostoi, w odległości mniejszej niż 200 m od granicy sąsiedniego obwodu łowieckiego. W porównaniu z dekretem ustawa nie wskazywała na sposób polowania i nie zawierała zastrzeżenia, że takie polowanie jest bezprawne tylko wtedy, gdy nie było zgody dzierżawcy lub zarządcy sąsiedniego obwodu, co

oznaczało, że zawsze było przestępstwem. Tej regulacji nie powtórzyło obowiązujące Prawo łowieckie.

Chwywanie lub przetrzymywanie zwierzyny bez odpowiedniego zezwolenia – wykroczenie z art. 31 pkt 5 z sankcją grzywny do 500 zł.

Rozwiązanie to zostało powtórzone w art. 52 pkt 3 ustawy także jako wykroczenie, ale z sankcją grzywny do 5000 zł. W porównaniu wszakże z dekretem ustawa penalizowała w swoim przepisie jedynie przetrzymywanie zwierzyny bez odpowiedniego zezwolenia, pominęła przeto chwywanie, które bez zezwolenia było i jest przestępstwem. Penalizacja przetrzymywania zwierzyny bez odpowiedniego zezwolenia została utrzymana jako wykroczenie z art. 51 ust. 1 pkt 3 Prawa łowieckiego, z sankcją grzywny do 5000 zł.

Niezawiadomienie o dostrzeżonej enzoptycznej chorobie zwierzyny lub niewykonanie zarządzeń władz w tym przedmiocie – wykroczenie z art. 31 pkt 6 z sankcją grzywny do 500 zł.

Takiego wykroczenia mogły dopuścić się jedynie osoby wymienione w art. 12 dekretu, tj. uprawnieni do wykonywania polowania oraz właściciele, posiadacze i zarządcy gruntów. Rozwiązanie to zostało powtórzone dosłownie w art. 52 pkt 1 ustawy, także jako wykroczenie, ale z sankcją grzywny do 5000 zł.

Obowiązujące Prawo łowieckie w art. 14 nakłada na dzierżawców lub zarządców obwodów łowieckich oraz na właścicieli, posiadaczy i zarządców gruntów obowiązek zawiadomienia właściwego organu Inspekcji Weterynaryjnej lub urzędu gminy albo najbliższego zakładu leczniczego dla zwierząt o dostrzeżonych objawach chorób zwierząt żyjących wolno. W odróżnieniu wszakże od dekretu i ustawy, w przepisach karnych Prawa łowieckiego nie ma sankcji za niedopełnienie tego obowiązku, co dało niektórym przedstawicielom doktryny podstawę do utrzymywania, że ów art. 14 to *lex imperfecta* (przepis bez sankcji)¹⁸. Nie do końca można się z tym zgodzić, ponieważ w pewnym zakresie rolę nieistniejącego w Prawie łowieckim przepisu sankcyjnego mógł odegrać art. 73 k.w. typizujący wykroczenie niezawiadomienia o niebezpieczeństwie: „Art. 73. Kto wbrew swemu obowiązkowi nie zawiadamia odpowiedniego organu lub osoby o wiadomym mu niebezpieczeństwie grożącym życiu lub zdrowiu człowieka albo mieniu w znacznych rozmiarach, podlega karze aresztu albo grzywny”.

Stan prawny zmienił się wraz z nowelizacją ustawy o ochronie zdrowia zwierząt¹⁹, która w art. 85 ust. 1 pkt 2 typizuje wykroczenie zagrożo-

¹⁸ K. Gruszecki, *Pozycja prawna samorządu terytorialnego w nowym prawie łowieckim*, Samorząd Terytorialny 1996, nr 7–8, s. 117.

¹⁹ Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. z 2003 r., poz. 1075).

ne aresztem, ograniczeniem wolności albo grzywną, polegające na niezawiadomieniu, wbrew obowiązkowi, właściwych organów lub podmiotów o podejrzeniu wystąpienia choroby zakaźnej zwierząt. Źródłem obowiązku, o którym mowa w tych dwóch przepisach, może być także art. 14 Prawa łowieckiego²⁰.

Strzelanie do jeleni, danieli, saren, muflonów i dzików inaczej niż kulami z broni myśliwskiej – wykroczenie z art. 32 pkt 1 z sankcją grzywny do 2000 zł lub aresztu do 3 miesięcy.

To rozwiązanie penalne nie zostało powtórzone ani w ustawie, ani w Prawie łowieckim.

Polowanie z psami i z nagonką w czasie od 1 marca do 31 sierpnia na inną zwierzynę łowną niż ptactwo błotne lub wilki i dziki – wykroczenie z art. 32 pkt 2 z sankcją grzywny do 2000 zł lub aresztu do 3 miesięcy.

Także to rozwiązanie penalne nie zostało powtórzone ani w ustawie, ani w Prawie łowieckim.

Wykroczenie sprawującego zarząd z ramienia dzierżawcy lub zarządcy, polegające na zezwoleniu na polowanie w obwodzie łowieckim bez zatwierdzonego planu hodowlanego dla tego obwodu – art. 32 pkt 3 z sankcją grzywny do 2000 zł lub aresztu do 3 miesięcy.

Wykroczenie sprawującego zarząd z ramienia dzierżawcy lub zarządcy, polegające na zezwoleniu na przekroczenie zatwierdzonego w planie hodowlanym odstrzału zwierzyny – art. 32 pkt 4 z sankcją grzywny do 2000 zł lub aresztu do 3 miesięcy.

Dwa ostatnie wykroczenia ujęte w odrębnych punktach 3 i 4 w art. 32 dekretu zostały przejęte przez jeden punkt 6 w art. 52 ustawy, także jako wykroczenie takiego samego podmiotu (tj. sprawującego zarząd w imieniu dzierżawcy lub zarządcy), ale z sankcją grzywny do 5000 zł, w alternatywie:

- pod lit. a – zezwolenia na przekroczenie zatwierdzonego w planie hodowlanym odstrzału zwierzyny,
- pod lit. b – zezwolenia na polowanie osobie nieuprawnionej do wykonywania polowania.

Przewidziane w art. 52 pkt 6 ustawy rozwiązanie penalne zostało dosłownie powtórzone w art. 52 pkt 5 Prawa łowieckiego, ale już jako przestępstwo, z sankcją grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

²⁰ Co do bliższego uzasadnienia tego poglądu zob. W. Radecki, D. Danecka, Prawo łowieckie. Komentarz, Warszawa 2019, s. 141–142.

5. Nowe typy wykroczeń i przestępstw w ustawie z 1959 r. i ich przemiany

Ustawa łowiecka z 1959 r., obok kontynuacji przekroczeń z przedwojennego rozporządzenia i powojennego dekretu, wprowadziła cztery nowe rozwiązania penalne:

Poszukiwanie w okresie od 1 marca do 30 września postrzałka jelenia, daniela, sarny, muflona i dzika przy użyciu psów inaczej niż na otoku – wykroczenie z art. 51 pkt 2 z sankcją grzywny do 2000 zł.

To rozwiązanie penalne nie zostało powtórzone w Prawie łowieckim.

Pozyskiwanie zwierzyny innej lub w większej ilości niż to przewiduje zezwolenie wydane przez dzierżawcę lub zarządcę obwodu łowieckiego – wykroczenie z art. 52 pkt 4 z sankcją grzywny do 5000 zł.

To rozwiązanie zostało przejęte przez art. 51 ust. 1 pkt 4 Prawa łowieckiego w brzmieniu pierwotnym także jako wykroczenie z sankcją grzywny do 5000 zł, ale jedną z nowelizacji Prawa łowieckiego zostało przekwalifikowane w przestępstwo z art. 52 pkt 6 z sankcją grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku i doprecyzowaniem, że chodzi o pozyskiwanie zwierzyny innego gatunku, innej płci lub w większej liczbie niż przewiduje to upoważnienie wydane przez dzierżawcę lub zarządcę obwodu łowieckiego.

Hodowanie lub utrzymywanie bez zezwolenia chartów rasowych lub ich mieszańców – wykroczenie z art. 52 pkt 5 z sankcją grzywny do 5000 zł.

To rozwiązanie zostało przejęte przez art. 52 pkt 4 Prawa łowieckiego, ale nie jako wykroczenie, lecz jako przestępstwo z sankcją grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Wchodzenie w posiadanie zwierzyny przy pomocy psów przez nieuprawnionego do wykonywania polowania – przestępstwo z art. 55 pkt 9 z sankcją pozbawienia wolności do lat 3.

To rozwiązanie zostało przejęte przez Prawo łowieckie w art. 53 pkt 6, z podwyższeniem pozbawienia wolności do lat 5 oraz pominięciem wyrazów „przy pomocy psów”. Obowiązujące brzmienie dyspozycji tego przepisu jest następujące: „Kto nie będąc uprawnionym do polowania, wchodzi w posiadanie zwierzyny”. Dało ono asumpt komentatorom do zgłoszenia uwagi, że jest niezrozumiałe. Jak w takiej sytuacji możliwy jest obrót zwierzyną? Przecież ten, który zwierzę kupi w sklepie lub otrzyma ją w podarunku, wchodzi w jej posiadanie, a najczęściej będzie to osoba, która nie ma uprawnień do wykonywania polowania²¹. Są to kąśliwe

²¹ N. J. Skocka, J. Szczepański, *Prawo łowieckie. Komentarz*, Warszawa 1998, s. 112–113.

uwagi tyleż efektowne, co bałamutne, bo oczywiste jest, że ustawodawca nie miał na uwadze wchodzenie w posiadanie mięsa, lecz zwierzyny pozyskanej ze stanu naturalnego, a podczas gdy w ustawie znamieniem ustawowym było działanie „przy pomocy psów”, to w Prawie łowieckim tak też może być, ale nie musi.

6. Nowe typizacje wykroczeń i przestępstw w Prawie łowieckim z 1995 r. w brzmieniu pierwotnym

Przepisy karne obowiązującego Prawa łowieckiego są wyraźnie inspirowane trzema poprzednimi aktami łowieckimi. Nowe rozwiązania wprowadzone w brzmieniu pierwotnym to:

Niszczenie urzędzeń łowieckich – wykroczenie z art. 51 ust. 1 pkt 5 z sankcją grzywny do 5000 zł.

Jedną z nowelizacji Prawa łowieckiego ten punkt został poszerzony o wybieranie karmy lub soli z lizawek.

To jest jedyne nowe wykroczenie wprowadzone Prawem łowieckim w brzmieniu pierwotnym, dwa pozostałe dotyczyły już przestępstw.

Wytwarzanie, przechowywanie lub wprowadzanie do obrotu narzędzi i urzędzeń określonych w art. 53 pkt 5, a służących z przeznaczenia do kłusownictwa – przestępstwo z art. 52 pkt 1 z sankcją grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Jedną z nowelizacji Prawa łowieckiego zmieniono typizację z tego punktu w ten sposób, że znamię czynnościowe poszerzono o gromadzenie i samo posiadanie, zrezygnowano z odesłania do art. 53 pkt 5 i znamię przedmiotu czynności wykonawczej ujęto jako „narzędzia i urzędzenia przeznaczone do kłusownictwa”, co oznacza rozszerzenie penalizacji w porównaniu z tekstem pierwotnym.

Wchodzenie w posiadanie bezprawnie pozyskanej tuszy lub trofeów zwierząt łownych – przestępstwo z art. 52 pkt 2 z sankcją grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

W ten sposób ustawodawca stypizował specjalny wariant paserstwa, który można nazwać „paserstwem łowieckim”, stwarzając kolejny problem prawny relacji tego przepisu do kodeksowego ujęcia przestępstwa paserstwa.

Niczego nowego ustawodawca nie wprowadził do typizacji najpoważniejszych przestępstw kłusowniczych ujętych w art. 53 Prawa łowieckiego w brzmieniu pierwotnym. W porównaniu z art. 55 ustawy łowieckiej podniesiono maksimum grożącej kary pozbawienia wolności z 3 do 5 lat i zredukowano liczbę punktów z 9 do 6. Ta redukcja nastąpiła przez:

- połączenie pkt 2 art. 55 ustawy (broń inna niż myśliwska) z jego pkt 8 (zabronione środki) w nowym pkt 5 art. 53 Prawa łowieckiego,

- rezygnację z typizacji z pkt 3 art. 55 ustawy (polowanie na jelenie, danielę, sarny i muflony w obwodzie, w którym ta zwierzyna nie ma swej ostoi, bliżej niż 200 m od sąsiedniego obwodu),
- rezygnację z typizacji z pkt 4 art. 55 ustawy (polowanie w nocy na zwierzynę inną niż ta, na którą takie polowanie jest dozwolone).

7. Nowe typy wykroczeń i przestępstw łowieckich po wejściu w życie Prawa łowieckiego

Obowiązujące od 27 lat Prawo łowieckie było kilkadziesiąt razy nowelizowane, niektóre z nowelizacji dotknęły również przepisów karnych. Pominę w tym miejscu zaprezentowane już zmiany polegające na przekwalifikowaniu pewnych wykroczeń w przestępstwa oraz modyfikacji znamion ustawowych wykroczeń i przestępstw. Ograniczę się do wymienienia nowych wykroczeń i przestępstw:

Niszczenie nor i legowisk zwierząt łownych – wykroczenie z art. 51 ust. 1 pkt 4 z sankcją grzywny do 5000 zł.

Polowanie bez posiadania przy sobie wymaganych dokumentów – wykroczenie z art. 51 ust. 1 pkt 6 z sankcją grzywny do 5000 zł.

Niedokonywanie wymaganych wpisów w upoważnieniu do wykonywania polowania indywidualnego – wykroczenie z art. 51 pkt 7 z sankcją grzywny do 5000 zł.

Nieprzestrzeganie zasad bioasekuracji podczas polowania lub odstrzału sanitarnego oraz przy wykonywaniu czynności związanych z zagospodarowaniem pozyskanej zwierzyny – wykroczenie z art. 51 ust. 1 pkt 7a z sankcją grzywny do 5000 zł.

Wprowadzenie odpowiedzialności za to ostatnie wykroczenie ma oczywisty związek z działaniami podejmowanymi w celu zwalczania afrykańskiego pomoru świń.

Celowe utrudnianie lub uniemożliwianie wykonywania polowania – wykroczenie z nowego pkt 8 dodanego w grudniu 2017 r. do art. 51 ust. 1, uchylonego w marcu 2018 r. i przywróconego, ale już jako przestępstwo w grudniu 2018 r. w nowym pkt 8 dodanym do art. 52.

Wykonywanie polowania w obecności lub z udziałem dziecka do 18. roku życia – przestępstwo z art. 52 pkt 7 z sankcją grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Bezprawne wprowadzanie do środowiska bażanta, daniela lub mufłona – przestępstwo z art. 52 ust. 9 z sankcją grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Ta typizacja pojawiła się wraz z wejściem w życie ustawy o gatunkach obcych²², która znowelizowała m.in. Prawo łowieckie, wprowadzając do niego przepis materialny art. 16a i sankcyjny art. 52 pkt 9. Przepis materialny stanowi, że wprowadzenie do środowiska bażanta, daniela lub muflona w celu zasiedleń wymaga uprzedniego zgłoszenia ministrowi właściwemu do spraw środowiska, a w przypadku daniela lub muflona także opinii właściwego miejscowo nadleśniczego (art. 16a ust. 1). Zgłoszenia dokonuje dzierżawca lub zarządca obwodu łowieckiego (art. 16a ust. 2) zgodnie z wymaganiami określonymi w art. 16a ust. 3. Jeżeli zgłoszenie nie odpowiada wymaganiom, minister wzywa do usunięcia braków w wyznaczonym terminie nie krótszym niż 7 dni (art. 16a ust. 5), a wprowadzenie do środowiska może zostać dokonane, jeżeli minister nie wyda decyzji wyrażającej sprzeciw w terminie 45 dni od doręczenia zgłoszenia (art. 16a ust. 8).

Dopiero zapoznanie się z przepisami materialnymi pozwala zrozumieć przepis karny art. 52 pkt 9, wedle którego przestępstwo popełnia, kto dokonuje wprowadzenia do środowiska:

- bez zgłoszenia, o którym mowa w art. 16a ust. 1, albo niezgodnie z tym zgłoszeniem,
- przed upływem terminu, o którym mowa w art. 16a ust. 5,
- w razie wniesienia sprzeciwu, o którym mowa w art. 16a ust. 8.

Zakładanie narzędzi lub urządzeń przeznaczonych do łowienia, chwytania lub zabijania zwierzyny – przestępstwo z art. 53 pkt 4a z sankcją pozbawienia wolności do lat 5.

Ta typizacja odsyła do zakazu z art. 42aa pkt 14, który wprowadza wyjątki zezwalające na takie działania w przypadkach uregulowanych przepisami różnego rodzaju odłowów. Jeżeli żaden z tych wyjątków nie zachodzi, zakładanie takich narzędzi lub urządzeń wyczerpuje znamiona przestępstwa.

8. Podsumowanie

Prześledzenie 96-letniej historii polskiego nowoczesnego prawa łowieckiego pod kątem przepisów karnych pozwala na dokonanie kilku interesujących spostrzeżeń. Otóż w tym czasie ustawodawca wprowadził łącznie 42 penalizacje w łowiectwie, w tym:

- 19 penalizacji przekroczeń w rozporządzeniu z 1927 r.,
- 1 penalizację przestępstwa w k.k. z 1932 r.
- 7 nowych penalizacji wykroczeń w dekreście z 1952 r.,
- 3 nowe penalizacje wykroczeń i 1 nową penalizację przestępstwa w ustawie z 1959 r.,

²² Ustawa z dnia 11 sierpnia 2021 r. o gatunkach obcych (Dz. U. poz. 1718).

- 1 nową penalizacją wykroczenia i 2 nowe penalizacje przestępstw w brzmieniu pierwotnym Prawa łowieckiego,
- 5 nowych penalizacji wykroczeń i 3 nowe penalizacje przestępstw w nowelizacjach Prawa łowieckiego.

Zastrzeżenie, że w dekreście, ustawie, Prawie łowieckim i jego nowelizacjach chodzi o „nowe” penalizacje oznacza, że pozostałe penalizacje w dekreście, ustawie i Prawie łowieckim to zmodyfikowane penalizacje z rozporządzenia, dekretu i ustawy, przy czym modyfikacje polegały nie tylko na zmianie znamion ustawowych, lecz najczęściej na przekwalifikowaniu przekroczeń bądź wykroczeń w przestępstwa.

Zauważamy, że w ciągu tych 96 lat ustawodawca wprowadził 35 penalizacji wykroczeń (bądź przedwojennych przekroczeń) i 7 penalizacji przestępstw, a to znaczy, że relacja wykroczeń (wraz z przekroczeniami) do przestępstw przedstawia się jak 5 : 1.

Z 42 penalizacji pozostało dziś 24, a zatem odpadło 18 penalizacji (43% całości), pozostało 8 wykroczeń i 16 przestępstw. Radykalnie zmieniła się relacja między wykroczeniami (wraz z przekroczeniami) a przestępstwami, to już nie jest 5 : 1, lecz 1 : 2, tym razem na korzyść przestępstw. Jak to się stało? Przyczyna tkwi nie tylko w pominięciu niektórych przekroczeń bądź wykroczeń, ale przede wszystkim w przekwalifikowaniu wykroczeń (przekroczeń) w przestępstwa, a to prowadzi do wniosku, że nastąpiło zdecydowane zaostrenie odpowiedzialności za naruszanie postanowień prawa łowieckiego.

Czy można znaleźć jakiś trzon penalizacji w łowiectwie, jeśli zważyć, że w ciągu tych 96 lat nastąpiła dwukrotna zmiana ustroju? Owszem, można, jeżeli za taki trzon uznamy czyny zabronione pod groźbą kary, które – choćby nieco inaczej ujęte – były za takie uznane we wszystkich czterech aktach łowieckich. Takich penalizacji jest sześć:

- 1) strzelanie zbyt blisko zebrań publicznych i zabudowań mieszkalnych (dziś wykroczenie z art. 51 ust. 1 pkt 1 Prawa łowieckiego),
- 2) wybieranie jaj, piskląt lub niszczenie gniazd ptaków łownych (dziś wykroczenie z art. 51 ust. 1 pkt 2 Prawa łowieckiego),
- 3) polowanie na przelotne ptactwo łowne na wybrzeżu morskim (dziś przestępstwo z art. 53 pkt 1 Prawa łowieckiego),
- 4) polowanie w czasie ochronnym (dziś przestępstwo z art. 53 pkt 3 Prawa łowieckiego),
- 5) polowanie bez uprawnień do polowania (dziś przestępstwo z art. 53 pkt 4 Prawa łowieckiego),
- 6) wchodzenie w posiadanie zwierzyny za pomocą niedozwolonych środków (dziś przestępstwo z art. 53 pkt 5 Prawa łowieckiego).

Przeprowadzone w tym szkicu rozważania o charakterze historycznym mają nie tylko walor poznawczy. Mogą być one – przy wykorzystaniu wykładni historycznej, która jest jedną z metod wykładni – wielce pomocne w rozstrzygnięciu kilku doniosłych problemów praktycznych ujawniających się na tle obowiązującego Prawa łowieckiego. O tym wszakże w następnym artykule.

Bibliografia

1. Danecka D., Radecki W., Prawo łowieckie z komentarzem do wybranych przepisów, Warszawa 2021.
2. Daniłowicz W., Prawo polowania, Warszawa 2018.
3. Gruszecki K., Pozycja prawna samorządu terytorialnego w nowym prawie łowieckim, Samorząd Terytorialny 1996, nr 7–8.
4. Radecki W., Danecka D., Prawo łowieckie. Komentarz, Warszawa 2019.
5. Skocka M. J., Szczepański J., Prawo łowieckie. Komentarz, Warszawa 1998.

Penal regulations in the Polish Hunting Law from 1927 up to-day

Abstract

The subject of this paper is an investigating of the development of penal provisions in the Polish Hunting Law from the Hunting Regulation (with force of act) 1927, through Hunting Decree 1952, the Act on Raising, Protection of Game and Hunting Law 1959 up to the actual Hunting Law Act 1995 and its amendments. This paper takes into account the Polish Penal Codes 1932, 1969 and 1997 too. This paper has not only cognitive value, but through historical interpretation, may contribute to solution some practical problems, which appear on actual legal state.

Key words

Hunting, hunting law, poaching, penalization, offence, petty offence.